
ЕКОНОМІКА Й УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 338.1

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ДИНАМІКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ В МАРКЕТИНГОВОМУ АСПЕКТІ В УМОВАХ АКТИВІЗАЦІЇ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

О. К. ГЕРАСИМОВ

(Харківський національний економічний університет імені С. Кузнеця)

Анотація. *Мета статті* полягає у виявленні основних тенденцій динаміки ефективності промисловості України в маркетинговому аспекті в умовах активізації інтеграційних процесів. Статтю присвячено дослідженню основних тенденцій ефективності промисловості України. **Методика дослідження.** *Вирішення поставлених у статті завдань здійснено за допомогою таких загальнонаукових і спеціальних методів дослідження: аналізу та синтезу, систематизації та узагальнення, економіко-математичних методів.* **Результати.** *Виявлено, що негативний вплив на ефективність промисловості здійснюють такі складові, як інститути, макроекономічне середовище, ефективність ринку праці, розвиток фінансового ринку, розмір ринку, відповідність бізнесу сучасним вимогам, розвиток внутрішнього ринку, розвиток технологій та економіки знань.* **Практична значущість результатів дослідження.** *У статті обґрунтовано, що виявлені негативні тенденції є підґрунтям для розробки комплексу заходів, спрямованих на підвищення економічної ефективності промисловості України в маркетинговому аспекті.*

Ключові слова: *тенденції, ефективність, промисловість, складові, індекси.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. В умовах активізації інтеграційних процесів, важливою умовою успішності їх здійснення є саме підвищення економічної ефективності діяльності промисловості безпосередньо в маркетинговому аспекті. При цьому доцільно враховувати як об'єктивні, так і суб'єктивні фактори, що характеризують ефективність діяльності промисловості, зокрема рівень конкуренції, динаміку зміни попиту на ресурси, які

необхідні для її роботи, швидкість появи нових технологій і готовність суб'єктів господарювання до їх упровадження, діючі механізми закупівлі матеріально-технічних та інших ресурсів, необхідних підприємству, а також способи просування продукції до споживача.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми визначення основних тенденцій ефективності промисловості України досліджувалися багатьма науковцями. Проте предметом дослідження є лише окремі аспекти проблеми, насамперед пов'язані з формуванням концеп-

туальної версії державної політики у промисловій сфері на середньострокову перспективу, пропозиції щодо формування і застосування механізмів її реалізації, які внесено О. І. Амошою, В. П. Вишневським, Л. О. Збараською [4]. Проблема аналізу сучасного стану й ефективності фінансового забезпечення наукових досліджень та інновацій в Україні, його зв'язку з конкурентоспроможністю економіки держави, дослідженню тенденцій розвитку національної промисловості на сучасному етапі присвячено наукову працю С. М. Даниленко [2]. Питання стану розвитку підприємств промисловості України розглядаються О. М. Дутченко, І. В. Беловою, О. О. Дутченко [3].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає у виявленні основних тенденцій ефективності промисловості України в маркетинговому аспекті в умовах активізації інтеграційних процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Відповідно до сформульованих цілей статті проведено дослідження ефективності промисловості України в маркетинговому аспекті.

12 січня 2015 року було затверджено Указ Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020». У рамках стратегії визначено мету, вектори руху, дорожню карту, першочергові пріоритети й індикатори належних оборонних, соціально-економічних, організаційних, політико-правових умов становлення та розвитку України [5]. Отже, метою Стратегії є впровадження в Україні європейських стандартів життя й вихід України на провідні позиції у світі.

Поряд із цим для підвищення економічної ефективності діяльності промисловості важливим є визначення переваг і недоліків існуючої економічної системи. Це можливо на основі визначення позиції України в міжнародних рейтингах, здійснення порівняльного аналізу рейтингових оцінок, що призведе до ідентифікації результатів впливу факторів на економічну ефективність діяльності промислового комплексу.

Одним із найбільш усеохоплюючих індикаторів економічної ефективності діяльності промисловості є індекс глобальної конкурентоспроможності [8]. Згідно із запропонованим індексом національна конкурентоспроможність визначається як здатність країни та всієї її інсти-

туціональної структури забезпечувати стабільні темпи економічного зростання, що мають бути стійкими в середньостроковій перспективі. Доцільно використовувати з метою визначення та усунення перешкод щодо зростання економічної ефективності діяльності промисловості.

Динаміка індексу глобальної конкурентоспроможності економіки України протягом 2009–2018 рр. коливається. Зокрема, у 2009–2011 рр. її позиція значно погіршилась (змінилася з 82 на 89 місце), що було обумовлено наслідками світової економічної кризи. Потім у 2011–2012 рр. знов посіла 82 місце, у 2012–2013 рр. досягла своєї найкращої позиції – 73 місце за весь період, що аналізується. Потім у 2013–2014 рр. країна посіла 84 місце, що було обумовлено політичною кризою. У 2014–2015 рр. країна перемістилася на 76 місце, а вже у 2015–2017 рр. позиції держави були значно погіршені (79 та 85 місця відповідно), у 2017–2018 рр. відбулося незначне покращення – 81 місце.

Наступним кроком є визначення причин такої динаміки. Для цього доцільним представляється здійснення аналізу всіх складових індексу глобальної конкурентоспроможності. Позитивна динаміка протягом 2009–2018 рр. спостерігається лише за такими складовими, як інфраструктура, охорона здоров'я та початкова освіта, вища освіта та професійна підготовка, ефективність ринку товарів, технологічна готовність. Негативна динаміка характеризує такі складові, як інститути, макроекономічне середовище, ефективність ринку праці, розвиток фінансового ринку, розмір ринку, відповідність бізнесу сучасним вимогам.

Важливу роль у процесі підвищення економічної ефективності діяльності промисловості в маркетинговому аспекті відіграє швидкість переймання та використання новітніх технологій, яка сприяє підвищенню конкурентоспроможності продукції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. При цьому особливої ролі набуває її здатність найбільш повно використовувати переваги існуючих інформаційних і телекомунікаційних технологій у здійсненні виробничих процесів, застосуванні інноваційних маркетингових технологій із метою підвищення економічної ефективності діяльності промисловості. Отже, доцільним є проведення аналізу рівня технологічної готовності, який свідчить, що рівень наявності новітніх технологій був найгіршим у 2014–2015 рр., потім спостерігалось його

покращення, а у 2017–2018 рр. він погіршився до рівня 2013–2014 рр.; рівень освоєння технологій був стабільним протягом 2013–2016 рр., потім відбулося покращення на 26 %, а наступного року погіршення на 14 %; прямі зовнішні інвестиції та передача технологій поступово покращувалися, а у 2017–2018 рр. відбулося незначне погіршення на 2,6 %. Спостерігається поступове зростання інтернет-користувачів серед населення, зростає також пропускна здатність Інтернету, але кількість активних абонентів мобільного широкопasmового зв'язку зменшується. Отже, покращення переважно відбувається на основі активізації використання інформаційно-телекомунікаційних технологій.

Особливе значення в умовах високої конкуренції для підвищення економічної ефективності діяльності промисловості в маркетинговому аспекті має така складова, як розмір ринку. Розмір внутрішнього ринку поступово зменшується завдяки економічній та соціально-демографічній ситуації, що склалася у країні. Розмір зовнішнього ринку практично не змінюється. Усе це свідчить про наявність негативної тенденції та необхідність розробки заходів щодо її усунення.

Окрім того, важливе значення для підвищення економічної ефективності діяльності промисловості в маркетинговому аспекті має також аналіз розвиненості ринку постачальників, цінової політики, рівня модернізації виробничого процесу, розвиненості існуючих маркетингових технологій, що віддзеркалю-

ються в такій складовій індексу глобальної конкурентоспроможності, як відповідність бізнесу сучасним вимогам. Чисельність і якість місцевих постачальників, стан розвитку кластерів, межі маркетингу поступово покращуються. Але ланцюг створення вартості, управління міжнародним розповсюдженням зменшують ефективність бізнесу.

Безсумнівно, що основою підвищення економічної ефективності діяльності промисловості в маркетинговому аспекті є інновації, завдяки яким може відбуватися прогресивний розвиток економіки країни загалом та підприємства, зокрема. Тому в рамках дослідження вбачаємо за доцільне детальний розгляд складової інновації.

Рівень здатності до інновацій поступово зростає. Позитивну тенденцію має наявність учених та інженерів. Такі показники, як якість науково-дослідних інститутів, витрати компаній на дослідження і розробки, співпраця університетів та промисловості в дослідженнях і розробці, державні закупівлі високотехнологічної продукції поступово покращувалися, упродовж 2013–2016 рр., а потім відбулось їх погіршення. Усе це негативно впливає на економічну ефективність та розвиненість інноваційного ринку.

Важливе значення для зростання економічної ефективності діяльності промисловості має також аналіз рейтингу Світового банку «Doing Business» («Легкість ведення бізнесу») [6]. Чим більше оцінка за показником, тим краще. Аналіз легкості ведення бізнесу за складовими представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Аналіз легкості ведення бізнесу за складовими

Темагичний напрям	2018 р.	2017 р.	Зміна бала
Загальний	68.25	67.31	0,94
Ресстрація підприємств	91.07	91.05	0,02
Отримання дозволів на будівництво X	76.91	77.93	1,02
Підключення до системи електропостачання	59.17	58.80	0,37
Ресстрація власності	69.74	69.61	0,13
Отримання кредитів	75.00	75.00	–
Захист міноритарних інвесторів ✓	58.33	56.67	1,66
Оподаткування	79.35	80.77	1,42
Міжнародна торгівля ✓	77.62	72.96	4,66
Забезпечення виконання контрактів ✓	63.59	58.96	4,63
Урегулювання неплатоспроможності	31.72	31.37	0,35

Примітка.

✓ – Реформа ведення бізнесу, що полегшує ведення бізнесу.

X – Зміни, що ускладнюють ведення бізнесу.

Результати аналізу, представлені в табл. 1, свідчать про покращення загалом «легкості» ведення бізнесу протягом 2017–2018 рр. Особливо успішною була діяльність стосовно отримання дозволів на будівництво, захисту міноритарних інвесторів, оподаткування, міжнародної торгівлі, забезпечення виконання контрактів.

Важливе значення для підвищення економічної ефективності діяльності промисловості в маркетинговому аспекті має аналіз індексу економічної свободи, який є інтегральним показником, що оцінює рівень економічної свободи країн світу [7]. Динаміка індексу економіч-

ної свободи в Україні протягом 2014–2018 рр. коливається в діапазоні 46,9 у 2014 р. до 52,3 у 2018 р. Згідно з рейтингом за індексом економічної свободи у 2018 р. Україна займає 147 місце у світовому рейтингу, її загальний бал збільшився на 0,4 пункти, у зв'язку з підвищенням у фінансовому здоров'ї, свободі бізнесу та права власності. Згідно з цими даними вітчизняна економіка відноситься до країн із невеликою економікою.

Доцільним є проведення ґрунтовного аналізу складових індексу економічної свободи України у 2018 р. (рис. 1).

Рис. 1. Складові індексу економічної свободи України у 2018 р. [7]

В умовах низького рівня індексу глобальної конкурентоспроможності однією з головних умов зростання економічної ефективності діяльності промисловості в маркетинговому аспекті є активізація інноваційної діяльності. У зв'язку з цим доцільним представляється аналіз Глобального індексу інновацій [9]. Динаміка України в цьому рейтингу свідчить про покращення Глобального індексу інновацій, який характеризує Україну. Спостерігається позитивна динаміка із 2015 р. по 2018 р., відповідно країна перемістилася із 64 на 43 місце, але це не сприяє зростанню економічної ефективності діяльності промисловості в маркетинговому аспекті на достатньому рівні, тому доцільним представляється здійснення аналізу субіндексів.

Позитивні тенденції протягом 2014–2018 рр. спостерігаються за такими складовими: людський капітал і дослідження, інфраструктура, розвиток бізнесу та досягнуті практичні резуль-

тати здійснення інновацій, результати креативної діяльності. Негативні тенденції характеризують такі субіндекси, як інститути, розвиток внутрішнього ринку, розвиток технологій та економіки знань. Усунення виявлених негативних тенденцій потребує здійснення негайних заходів.

У зв'язку з обраною темою дослідження стосовно зростання економічної ефективності діяльності промисловості в маркетинговому аспекті доцільним представляється визначення взаємозв'язку Глобального індексу інновацій як основи прогресивного розвитку економічних процесів у державі та такої складової індексу глобальної конкурентоспроможності, як розмір ринку, що має дуже важливе значення в умовах високого рівня конкуренції.

Для визначення ступеня впливу було сформовано регресійну модель за допомогою програми «STATISTICA 12.0» [1]. Коефіцієнт де-

термінації має достатнє значення ($R^2 = 0,7372$), що означає, що 74,2 % варіації Глобального індексу інновацій (y) пояснюється варіацією фактора x – залежності розміру ринку, а 25,8 % – впливом інших факторів, які не було включено до моделі. Значення цього коефіцієнта свідчить про істотний вплив між цими двома індексами. На основі отриманих даних можливо зробити висновок, що в разі зростання глобального індексу інновацій на одиницю розмір ринку зростає на 1,09.

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямі. Отже, виявлені тенденції міжнародного середовища мають певний вплив на зростання ефективності промисловості в маркетинговому аспекті. Це обумовлюється змінами у складових індексів глобальної конкурентоспроможності, легкості ведення бізнесу, економічної свободи, інновацій. Для усунення їх негативного впливу вдосконалення потребують такі складові, як інститути, макроекономічне середовище, ефективність ринку праці, розвиток фінансового ринку, розмір ринку, відповідність бізнесу сучасним вимогам, розвиток внутрішнього ринку, розвиток технологій та економіки знань. Перспективами подальших досліджень є аналіз ефективності діяльності підприємств за регіонами та стану ефективності діяльності підприємств у маркетинговому аспекті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Буреева Н. Н. Многомерный статистический анализ с использованием ППП «STATISTICA»: учебно-методический материал по программе повышения квалификации «Применение программных средств в научных исследованиях и преподавании математики и механики» / Н. Н. Буреева. – Нижний Новгород: ННГУ, 2007. – 112 с.
2. Даниленко С. М. Аналіз сучасного стану та ефективності фінансового забезпечення наукових досліджень та інновацій в Україні / С. М. Даниленко // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки: зб. наук. пр. – Кіровоград: КНТУ, 2010. – Вип. 17. – С. 215–223.
3. Дутченко О. М. Аналіз тенденцій розвитку промисловості України / О. М. Дутченко, І. В. Белова, О. О. Дутченко // Бізнес Інформ. – 2011. – № 4 (397). – С. 41–43.
4. Концептуальні орієнтири промислової політики України (на середньострокову перспективу) // Матеріал підготовлено до друку редакційною колегією у складі: акад. НАН України О. І. Амоши, чл.-кор. НАН України В. П. Вишневіського, к. е. н. Л. О. Збаразької. – Режим доступу: http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/2810/st_43_1.pdf?sequence=1. (дата звернення: 18.01.2019). – Назва з екрана.
5. Стратегія сталого розвитку «Україна-2020» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/5/2015> (дата звернення: 23.01.2019). – Назва з екрана.
6. Doing Business [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/en/data/exploreeconomies/ukraine> (дата звернення: 25.01.2019). – Назва з екрана.
7. Index of Economic Freedom [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.heritage.org/index/download> (дата звернення: 28.01.2019). – Назва з екрана.
8. The Global Competitiveness Index [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.weforum.org/issues/competitiveness-0/gci2012-data-platform> (дата звернення: 29.01.2019). – Назва з екрана.
9. The Global Innovation Index [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.globalinnovationindex.org/content.aspx?page=gii-home> (дата звернення: 30.01.2019). – Назва з екрана.

REFERENCES

1. Bureeva, N. N. (2008). *Mnogomernyyi statisticheskiy analiz s ispolzovaniem PPP "STATISTICA"*. *Uchebno-metodicheskiy material po programme povysheniya kvalifikatsii "Primenenie programmnyih sredstv v nauch-*

- nyih issledovaniyah i prepodavanii matematiki i mehaniki*". [Educational and methodical material on the advanced training program "Application of software in scientific research and teaching mathematics and mechanics"]. Nyzhnyi Novhorod : NNHU [in Russian].
- Danylenko, S. M. (2010). Analiz suchasnoho stanu ta efektyvnosti finansovoho zabezpechennia naukovykh doslidzhen ta innovatsii v Ukraini [An analysis of the modern state and efficiency of the financial providing of scientific researches and innovations in Ukraine]. *Naukovi pratsi Kirovohradskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky: zb. nauk. pr. – Scientific works of the Kirovohrad National Technical University. Economic Sciences: collection of scientific works*, 17, 215–223 [in Ukrainian].
 - Dutchenko, O. M., Bielova, I. V. & Dutchenko, O. O. (2011). Analiz tendentsii rozvytku promyslovosti Ukrainy [Analysis of trends of Ukrainian industry development]. *Biznes Inform*, 4 (397), 41–43 [in Ukrainian].
 - Kontseptualni oriientyry promyslovoi polityky Ukrainy (na serednostrokovu perspektyvu) [Conceptual benchmarks of Ukraine's industrial policy (for the medium-term perspective)]. http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/2810/st_43_1.pdf?sequence=1 Retrieved from http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/2810/st_43_1.pdf?sequence=1
 - (accessed 18 January 2019) [in Ukrainian].
 - Stratehiia staloho rozvytku "Ukraina-2020" [Sustainable Development Strategy "Ukraine 2020"]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/5/2015> Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/5/2015> (accessed 23 January 2019) [in Ukrainian].
 - Doing Business. <http://www.doingbusiness.org/en/data/exploreeconomies/> Retrieved from <http://www.doingbusiness.org/en/data/exploreeconomies/> (accessed 25 January 2019) [in The World Bank].
 - Index of Economic Freedom. <http://www.heritage.org/index/download> Retrieved from <http://www.heritage.org/index/download> (accessed 28 January 2019) [in USA].
 - The Global Competitiveness Index. <http://www.weforum.org/issues/competitiveness-0/gci2012-data-platform> Retrieved from <http://www.weforum.org/issues/competitiveness-0/gci2012-data-platform> (accessed 29 January 2019) [in World Economic Forum].
 - The Global Innovation Index. <http://www.globalinnovationindex.org/content.aspx?page=gii-home> Retrieved from <http://www.globalinnovationindex.org/content.aspx?page=gii-home> (accessed 30 January 2019) [in INSEAD].

А. К. Герасимов (Харьковский национальный экономический университет имени С. Кузнецова). **Анализ основных тенденций динамики эффективности промышленности Украины в маркетинговом аспекте в условиях активизации интеграционных процессов.**

Аннотация. Цель статьи заключается в выявлении основных тенденций динамики эффективности промышленности Украины в маркетинговом аспекте в условиях активизации интеграционных процессов. Статья посвящена исследованию основных тенденций эффективности промышленности Украины. **Методика исследования.** Решение поставленных в статье задач осуществлено с помощью таких общенаучных и специальных методов исследования: анализа и синтеза, систематизации и обобщения, экономико-математических методов. **Результаты.** Выявлено, что негативное влияние на эффективность промышленности осуществляют такие составляющие, как институты, макроэкономическая среда, эффективность рынка труда, развитие финансового рынка, размер рынка, соответствие бизнеса современным требованиям, развитие внутреннего рынка, развитие технологий и экономики знаний. **Практическая значимость результатов исследования.** В статье обосновано, что выявленные негативные тенденции являются основой для разработки комплекса мероприятий, направленных на повышение экономической эффективности промышленности Украины в маркетинговом аспекте.

Ключевые слова: тенденции, эффективность, промышленность, составляющие, индексы.

O. Gerasymov (Kharkiv National University of Economics S. Kuznets). **Analysis of the main trends of the efficiency of the industry of Ukraine in the conditions of active integration processes.**

Annotation. Purpose of the article is to identify the main trends in the efficiency of industry in Ukraine in the marketing aspect in the conditions of activation of integration processes. The article is devoted to the study of the main trends in the efficiency of industry in Ukraine. **Methodology of research.** The solution of the tasks set in the article is carried out with the help of such General scientific and special research methods: analysis and synthesis, systematization and generalization, economic and mathematical methods. **Findings.** The tendencies of the international environment carry out a certain influence on the growth of industry efficiency in the marketing aspect. This is due to changes in the composite indices of global competitiveness, ease of doing business, economic freedom, innovation. To eliminate their negative impact, improvement is required in such areas as institutions, the macroeconomic environment, labor market efficiency, financial market development, market size, business compliance with modern requirements, the development of the domestic market, the development of technology and the knowledge economy. The author defines the relationship of the Global innovation index as the basis for the progressive development of economic processes in the state and such a component of the global competitiveness index as the size of the market, which is very important in a highly competitive environment. **Practical value.** The regression model was formed using the program "STATISTICA 12.0". The value of this coefficient indicates a significant influence between the two indices. Based on the data obtained, it is possible to conclude that with the growth of the global innovation index per unit, the market size increases by 1.09.

Keywords: trends, efficiency, industry, components, indices.